

Marek KETTNER

Pojem dějin u Waltera Benjamina a Theodora W. Adorna

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Pojetí dějin Waltera Benjamina je téma stále velice aktuální a inspirující, avšak současně nesmírně obtížné, a je tedy zcela legitimní, jestliže se Marek Kettner soustředí na jeho východiska, jimiž jsou rané spisy, které souvisejí Benjaminovou interpretací mládí a místa studentstva v přítomné chvíli. Současně však Marek Kettner čte tyto rané studie tak, aby se v nich vynořovaly zárodky příštích klíčových momentů Benjaminova myšlení dějin, ve fenoménu „mládí“ objevuje instanci, která dává vědomí o stárnutí, a klade důraz na okamžik rozhodování jako „rozcestí bez rozcestníku“. Již v této úvodní části práce autor dokládá svou schopnost precizní interpretace textů, která je vskutku až benjaminovská, ato zejména tehdy, když ukazuje jak se v těchto prvních Benjaminových esejích rýsuje nezbytnost vztahovat se k dějinám z přítomného okamžiku, jaký význam má identifikace krajností či různých zakřivení („motiv „ztrácíme se pokrokem“) a zejména když ukazuje specifičnost benjaminovského pojmu dějin, jímž je sice jejich „finalita“, avšak cíl je koncem. A je tu i utopický moment „štěstí“, který později, avšak v oslabené formě převezme Adorno. Což vše velmi přesně shrnuje: „Dvojí význam pojmu budoucí v *Životě studentů*, jenž odkazuje jak k dokonalému stavu dějin, tak k budoucí generaci, vyjadřuje nárok, aby přítomnost myslela to, co jí již nyní přesahuje.“

Důležitá 2. kapitola ukazuje, jaké místo zaujímají v Benjaminově pojetí dějin jeho úvahy o jazyce a pravdě, resp. jeho „jazyková ontologie“ (motiv pádu je určitou osnovou pro myšlení dějin, ale současně otevírá cestu k jinak chápané eschatologii). Marek Kettner je schopen orientovat se v tom, co pochází z mystické tradice a co je skutečný filosofický obsah těchto dvou Benjaminových esejů, což pak umožňuje adekvátní chápání pozdních Dějinně-filosofických tezí, momentu násilí a momentu revoluce, což obojí patří k dějinám. Zejména však – a v tom je možná i jádro celé této práce – umožňuje adekvátně chápat, co vlastně (v nutném kontextu dějinnosti) chápe Benjamin „ideou“ (historizace ontologie – která bude tím, co převezme Adorno zejména ve své polemice s Heideggerem a určité záchraně Hegela v *Negativní dialektice*). To vše podává Marek Kettner v obsáhlém výkladu hlavních motivů *Původu německé truchlohry*, zejména pokud jde o termín „alegorie“ (další klíč k Benjaminovu chápání dějin), jímž se završuje Benjaminovo rané myšlení dějin. Navazující kapitoly o Adornovi mají vlastně dvojí význam: zpětně dokreslují Benjamina a odkrývají cestu Adornova myšlení od jeho prvních seminářů o Benjaminovi a nástupní přednášky (právě věnované pojmu *dějiny přírody*, kde je ovšem v pozadí rovněž raný Lukács) až k jeho re-formulaci filosofie jako negativní dialektiky a kritiku jejího přítomného stavu například v *Tezích k jazyku filosofa*.

Diplomová práce Marka Kettnera je velice zralý text zejména proto, že autor je schopen pečlivě pracovat s textem a kriticky se vymezit proti jeho interpretacím v sekundární literatuře. Práce má svou logiku, není referující, nýbrž osvětlující, protoiže se nevyhýbá obtížným místům a nekonstatuje jen ambivalence. To vše jí dává být velmi aktuálním příspěvkem k různým současným diskusím o dějinách a je i dobrým základem pro porozumění dalšímu vývoji, nejen pokud jde o pojem dějin.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako *výbornou*.

Miroslav Petříček

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

2. září 2020

